

Határozatok Tára

MACIEJ SZPUNAR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2018. június 6.¹

C-149/17. sz. ügy

**Bastei Lübbe GmbH & Co. KG
kontra
Michael Strotzer**

(a Landgericht München I [müncheni I. sz. regionális bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Szerzői jog és szomszédos jogok – 2001/29/EK irányelv – A szellemi tulajdonjogok tiszteletben tartása – 2004/48/EK irányelv – Kártérítés a szerzői jogok fájlmegosztással történő megsértése esetén – A jogosult családtagjai számára hozzáférhető internetkapcsolat – A jogosult felelősség alóli mentesülése anélkül, hogy szükséges lenne pontosítani a[z internet]kapcsolat családtag általi használatának jellegét”

Bevezetés

1. Míg a szellemi tulajdon anyagi jogát az uniós jog részlegesen harmonizálta, az e jog megsértésének megakadályozását, valamint az abból származó károk megtérítését célzó eljárásokra főszabály szerint a tagállamok belső joga vonatkozik. Az uniós jog ugyanakkor támaszt bizonyos követelményeket, amelyek meghaladják a tagállamok eljárási autonómiája keretében rendszerint alkalmazott egyszerű hatékonysági tesztet.

2. A jelen ügy e követelmények terjedelmének, illetve az alapvető jogokkal való kapcsolatuknak a kérdését veti fel. Ezt a kérdéskört a Bíróság már vizsgálta, ugyanakkor a jelen ügy lehetőséget ad számára, hogy tovább fejlessze és pontosítsa e tekintetben az ítélkezési gyakorlatát.

¹ Eredeti nyelv: francia.

Jogi háttér

Az uniós jog

3. Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv² 3. cikkének (1) bekezdése és (2) bekezdésének b) pontja a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok a szerzők számára kizárólagos jogot biztosítanak műveik vezetékes vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

(2) A tagállamok biztosítják a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát akár vezetékes akár vezeték nélküli, illetve oly módon történő hozzáférhetővé tétel esetében is, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg:

[...]

b) a hangfelvétel-előállítók számára hangfelvételeik tekintetében;

[...]”

4. Ugyanezen irányelv 8. cikkének (1) és (2) bekezdése így rendelkezik:

„(1) A tagállamok az irányelvben foglalt jogok és kötelezettségek megsértése esetére megfelelő szankciókról és jogorvoslatokról rendelkeznek, továbbá minden szükséges intézkedést megtesznek a szankciók és jogorvoslatok alkalmazásának biztosítása érdekében. Az előírt szankciók hatékonyak, arányosak és visszatartó erejűek kell, hogy legyenek.

(2) A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy azok a jogosultak, akiknek érdekeit a tagállam területén végzett jogsértő tevékenység érinti, kártérítési igényeik érhessenek [...]”

5. A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv³ 2. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A közösségi vagy tagállami jogszabályokban esetlegesen foglalt eszközök sérelme nélkül – amennyiben azok kedvezőbbek a jogosultak számára – az ebben az irányelvben foglalt intézkedéseket, eljárásokat és jogorvoslatokat a 3. cikkel összhangban alkalmazni kell a közösségi jogban és/vagy az érintett tagállam nemzeti jogában foglalt bármely szellemi tulajdonjog megsértése esetén.

(2) Ezt az irányelvet a szerzői jog és szomszédos jogok terén a közösségi jogszabályokban, nevezetesen a [...] [2001/29] irányelvben, különösen annak 2–6. és 8. cikkében foglalt, jogérvényesítésről és kivételekről szóló különös rendelkezések sérelme nélkül kell alkalmazni.”

2 HL 2001. L 167., 10. o.; helyesbítések: HL 2014. L 10., 32. o.; HL 2008. L 314., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.

3 HL 2004. L 157., 45. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 2. kötet, 32. o.

6. Ezen irányelv 3. cikke értelmében:

„(1) A tagállamok rendelkeznek azon intézkedésekről, eljárásokról és jogorvoslatokról, amelyek az ezen irányelv által szabályozott szellemi tulajdonjogok érvényesítésének biztosításához szükségesek. Ezen intézkedéseknek, eljárásoknak és jogorvoslatoknak méltányosnak és igazságosnak kell lenniük, és nem lehetnek indokolatlanul bonyolultak és költségesek és nem eredményezhetnek észszerűtlen határidőket és indokolatlan késedelmeket.

(2) Ezeknek az intézkedéseknek, eljárásoknak és jogorvoslatoknak ezen túlmenően hatásosnak, arányosnak és elrettentőnek [helyesen: visszatartó hatásúnak] kell lenniük, és úgy kell őket alkalmazni, hogy a jogszerű kereskedelemnek ne állítsanak korlátokat, és hogy az azokkal való visszaélés esetére biztosítékok rendelkezésre álljanak.”

7. Ugyanezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének első mondata szerint:

„A tagállamok biztosítják, hogy azon fél kérelmére, aki igényének kielégítő megalapozásához az összes észszerűen rendelkezésre álló bizonyítékot bemutatta, és megjelölte az igényeinek alátámasztását szolgáló bizonyítékokat, amelyek felett az ellenérdekű fél rendelkezik, e bizonyítékoknak az ellenérdekű fél általi bemutatását az illetékes bíróságok elrendelhetik, feltéve hogy az a bizalmas információk védelmét nem sérti.”

8. Végül a 2004/48 irányelv 13. cikke (1) bekezdésének első albekezdése értelmében:

„A tagállamok biztosítják, hogy az illetékes bíróságok a sértett fél kérelmére elrendeljék, hogy a jogsértő, aki tudta, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy jogsértést valósít meg, a jogosult számára a jogsértés folytán elszenvedett tényleges kárnak megfelelő kártérítést fizessen.”

A német jog

9. Az 1965. szeptember 9-i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (a szerzői és szomszédos jogokról szóló törvény) 97. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Azzal szemben, aki a szerzői jogokat vagy a jelen törvény által védett egyéb jogokat jogellenesen megsérti, a jogaiban megsértett személy a jogsértés abbahagyását, ismétlődő jogsértés veszélye esetén pedig eltiltást követelhet. Az eltiltáshoz való jog akkor is érvényesíthető, ha a jogsértés veszélye első alkalommal merül fenn.

(2) Aki a cselekményt szándékosan vagy gondatlanságból követi el, köteles megtéríteni az ennek következtében a jogaiban megsértett személynek okozott kárt. A kártérítés mértékének megállapításakor azt a gazdagodást is figyelembe lehet venni, amelyre a jogsértő a szerzői jog megsértésével tett szert. A kártérítési igény mértékét azon összeg alapján is ki lehet számítani, amelyet a jogsértőnek méltányos díjként fizetnie kellett volna, ha a megsértett jog használatához az engedélyt beszerezte volna. Szerzők, tudományos kiadások szerzői (70. §), fotográfusok (72. §), előadóművészek (73. §) nem vagyoni kár esetén is követelhetnek pénzbeli kártérítést, a méltányosság elvének megfelelően.”

A tényállás, az eljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

10. A német jog szerint bejegyzett Bastei Lübbe AG társaság rendelkezik hangfelvétel-előállítóként egy hangoskönyvhöz kapcsolódó szerzői- és szomszédos jogokkal.

11. Michael Strotzer a jogosultja annak az internetkapcsolatnak, amelyen keresztül 2010. május 8-án ezt a hangoskönyvet – annak letöltése érdekében – egy fájlmegosztó weboldal korlátlan számú felhasználójával osztották meg (*peer-to-peer*). Egy szakértő pontosan megállapította M. Strotzer IP-címét.

12. 2010. október 28-i levelével a Bastei Lübbe felszólította M. Strotzert, hogy hagyja abba a szerzői jogok megsértését. E felszólítás sikertelensége miatt a Bastei Lübbe keresetet indított M. Strotzer mint az érintett IP-cím jogosultja ellen az Amtsgericht Münchennél (müncheni helyi bíróság, Németország) vagyoni kár megtérítése iránt.

13. M. Strotzer ugyanakkor vitatja, hogy ő maga jogsértést követett volna el, és úgy véli, hogy internetkapcsolata megfelelően volt védve. Ezenkívül azt állítja, hogy az ugyanabban a házban lakó szüleinek is volt hozzáférése ehhez a kapcsolathoz, de tudomása szerint számítógépük nem tartalmazta ezt a művet, annak létezéséről nem volt tudomásuk, és online fájlmegosztó szoftvert sem használtak. Ráadásul az érintett jogsértés időpontjában a számítógép ki volt kapcsolva.

14. A Bastei Lübbe kártérítési keresetét az Amtsgericht München (müncheni helyi bíróság) azzal az indokolással utasította el, hogy nem lehet abból kiindulni, hogy M. Strotzer az elkövetője a szerzői jogok állítólagos megsértésének, mivel jelezte, hogy a szülei is szóba jöhetnek az érintett jogsértés elkövetőjeként. A Bastei Lübbe ezt követően fellebbezést nyújtott be a Landgericht München I-hez (müncheni I. sz. regionális bíróság, Németország), amely a kérdést előterjesztő bíróság a jelen ügyben.

15. A kérdést előterjesztő bíróság hajlik arra, hogy M. Strotzer elkövetői felelősségét a szerzői jogok állítólagos megsértéséért arra alapozva állapítsa meg, hogy előadásából nem következik, hogy a jogsértés időpontjában egy harmadik személy használta volna az internetkapcsolatot, és ezért ő a jogsértés elkövetőjeként komolyan szóba jöhet. A kérdést előterjesztő bíróság azonban a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) ítélkezési gyakorlatával kerül szembe, amely – véleménye szerint – ellentétes lehet az alperes marasztalásával.⁴

16. A kérdést előterjesztő bíróság értelmezésében ugyanis a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata szerint a felperesre hárul a szerzői jogok megsértésére való hivatkozás és e jogsértés bizonyítása. A Bundesgerichtshof egyébként úgy véli, hogy tényleges vélelem szól az internetkapcsolat jogosultjának elkövetői minősége mellett, mivel az említett jogsértés időpontjában más személy nem használhatta ezt az internetkapcsolatot. Ha azonban az internetkapcsolat e jogsértés időpontjában nem volt megfelelően védett, vagy tudatosan más személyeknek engedték át használatra, úgy nem szól tényleges vélelem a kapcsolat jogosultjának elkövetői minősége mellett.

17. Ilyen esetben azonban a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlata szerint másodlagos bizonyítási teher terheli az internetkapcsolat jogosultját. Ez a jogosult már azáltal eleget tesz másodlagos bizonyítási kötelezettségének, ha előadja, hogy más személyeknek is volt önálló hozzáférésük internetkapcsolatához, és adott esetben melyek voltak ezek a más személyek, akik szóba jöhetnek a szerzői jog állítólagos megsértésének elkövetőjeként. Ha valamely családtagnak volt is hozzáférése a kérdéses internetkapcsolathoz, e kapcsolat jogosultjának mindazonáltal semmilyen további részletet nem kell közölnie e kapcsolat használatának időpontja és jellege vonatkozásában, tekintettel a házasság és a család védelmére, amelyet az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 7. cikke és a német alkotmányjog vonatkozó rendelkezései biztosítanak.

⁴ A kérdést előterjesztő bíróság különösen a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) 2016. október 6-i Afterlife ítéletét (I ZR 154/15) idézi.

18. E körülmények között a Landgericht München I (müncheni I. sz. regionális bíróság, Németország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikkének (1) és (2) bekezdését, hogy »a hatékony és visszatartó erejű szankciók a mű nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele jogának megsértése esetén« abban az esetben is rendelkezésre állnak, ha azon internetkapcsolat jogosultjának kártérítési felelőssége, amelyen keresztül a szerzői jogok megsértését fájlmegosztással elkövették, kizárt, ha a kapcsolat jogosultja legalább egy családtagot megnevez, akinek rajta kívül hozzáférési lehetősége volt ehhez az internetkapcsolathoz, anélkül, hogy megfelelően utánajárva az e családtag általi internethasználat időpontjáról és jellegéről közelebbi részleteket közölne?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a 2004/48 irányelv 3. cikkének (2) bekezdését, hogy a »szellemi tulajdonjogok érvényesítését biztosító hatékony intézkedések« abban az esetben is rendelkezésre állnak, ha azon internetkapcsolat jogosultjának kártérítési felelőssége, amelyen keresztül a szerzői jogok megsértését fájlmegosztással elkövették, kizárt, ha a kapcsolat jogosultja legalább egy családtagot megnevez, akinek rajta kívül hozzáférési lehetősége volt ehhez az internetkapcsolathoz, anélkül, hogy megfelelően utánajárva az e családtag általi internethasználat időpontjáról és jellegéről közelebbi részleteket közölne?»

19. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem 2017. március 24-én érkezett a Bírósághoz. A Bastei Lübbe, az osztrák kormány és az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket nyújtott be. A Bastei Lübbe és a Bizottság képviselője vett részt a 2018. március 14-én tartott tárgyaláson.

Elemzés

Előzetes megjegyzések

20. Írásbeli észrevételeiben a Bizottság kétségeit fejezi ki abban a vonatkozásban, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések relevánsak lennének az alapügy elbírálása szempontjából. Nem osztom ezeket a kétségeket.

21. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy összhangban áll-e a szerzői jogok biztosítására előírt intézkedéseknek a 2001/29 irányelv 8. cikkéből és a 2004/48 irányelv 3. cikkéből eredő hatékonysági követelményével annak lehetővé tétele egy olyan internetkapcsolat jogosultja számára, amelyen keresztül szerzői jogokat⁵ sértettek meg, hogy egy vélelem alapján mentesüljön az említett jogsértésért való felelősség alól azáltal, hogy – további részletezés nélkül – megnevez egy családtagot, aki szintén hozzáféréssel rendelkezhet ehhez a kapcsolathoz. A kérdést előterjesztő bíróság kétségei a Bundesgerichtshofnak (szövetségi legfelsőbb bíróság) a sérelemmel érintett szerzői jogok jogosultjait a német jog szerint megillető jogorvoslatokra vonatkozó ítélkezési gyakorlatából erednek.

22. Nem a Bíróság, hanem kizárólag a nemzeti bíróságok feladata, hogy a tagállamok belső ítélkezési gyakorlatát értelmezzék és alkalmazzák. Az összhangban álló értelmezés elvéből következik ugyanakkor, hogy a nemzeti hatóságoknak és bíróságoknak lehetőleg úgy kell értelmezniük a belső joguk rendelkezéseit, hogy biztosított legyen az uniós jog teljes érvényesülése. Ez a követelmény az állandó nemzeti ítélkezési gyakorlat módosításának kötelezettségével jár, ha az összeegyeztethetetlen e

⁵ E kifejezést úgy értem, mint amely egyaránt magában foglalja a szűkebb értelemben vett szerzői jogokat, illetve a szomszédos jogokat is, mint például a hangfelvétel-előállítók jogai.

joggal.⁶ Úgy tűnhet tehát, hogy az összhangban álló értelmezés elve megköveteli a kérdést előterjesztő bíróságtól, hogy lehetőleg úgy értelmezze és alkalmazza a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlatát, hogy biztosítsa az uniós jogból eredő, a szerzői jogi jogosultakat megillető jogorvoslatok hatékonyságára vonatkozó kötelezettségek teljes érvényesülését. Márpedig valóban a Bíróság hatáskörébe tartozik, hogy e kötelezettségek terjedelmével kapcsolatban minden szükséges iránymutatást megadjon a kérdést előterjesztő bíróság számára.

23. Ennélfogva, ha a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) – általa értelmezett – ítélkezési gyakorlatának az uniós jogból eredő követelményeknek való megfelelésével kapcsolatban, a Bíróság teljes mértékben hatáskörrel rendelkezik e követelmények terjedelmének meghatározására. E kérdéskört két vonatkozásban kell megvizsgálni: az uniós jog releváns rendelkezéseinek hatálya és az alapvető jogok tiszteletben tartása e rendelkezések alkalmazása során.

A 2001/29 irányelv és a 2004/48 irányelv releváns rendelkezései

24. A 2001/29 irányelv meglehetősen szűkszavú az általa harmonizált jogok tiszteletben tartását célzó intézkedéseket illetően. Ezen irányelv 8. cikke arra szorítkozik, hogy általánosságban kötelezi a tagállamokat, hogy hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókról rendelkezzenek az említett jogok megsértésének visszaszorítása érdekében. A tagállamoknak egyébiránt rendelkezniük kell a sérelmet szenvedett jogosultak javára a kártérítési igény érvényesítésének lehetőségéről. Az e követelményeknek való megfeleléshez szükséges konkrét intézkedések a tagállamok teljes belátására vannak bízva.

25. Tekintettel azonban arra, hogy a szellemi tulajdonjogok mennyire fontosak a belső piac megvalósítása érdekében, az uniós jogalkotó szükségesnek tartotta, hogy részletesebb harmonizált szabályokat írjon elő annak érdekében, hogy e jogok egységes védelme biztosított legyen az egész Unióban.⁷ A 2004/48 irányelv tehát teljes egészében a szellemi tulajdonjogok tiszteletben tartásának biztosítását célzó intézkedésekkel kapcsolatos.

26. Igaz, hogy a 2004/48 irányelv 2. cikkének (2) bekezdése szerint az irányelvet a szerzői jogi különös rendelkezéseinek, különösen a 2001/29 irányelv 8. cikke rendelkezéseinek sérelme nélkül kell alkalmazni. Következésképpen ez a rendelkezés elsőbbséget biztosít a 2001/29 irányelv szabályainak a 2004/48 irányelv rendelkezéseivel szemben. Ugyanakkor ebből nem következik, hogy a szerzői jogot egészében ki kellene zárni a 2004/48 irányelv hatálya alól. Ezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdése világosan kimondja, hogy a rendelkezéseit „a közösségi jogban és/vagy az érintett tagállam nemzeti jogában foglalt bármely szellemi tulajdonjog megsértése esetén” alkalmazni kell. Mivel a szerzői jog kétségtelenül a szellemi tulajdon része, arra a 2004/48 irányelvet kell alkalmazni, figyelembe véve a szerzői jogra vonatkozó uniós jogi aktusok különös rendelkezéseit is. Ez az irányelv egyébiránt előír különös szerzői jogi rendelkezéseket is, ideértve az 5. cikkét is, amely a szerzőség vagy a szerzői joggal szomszédos jog jogosultságának vélelmét állapítja meg.

27. A 2001/29 irányelv 8. cikkére tehát nem egy általános jellegű elszigetelt rendelkezésként kell tekinteni, hanem mint a szellemi tulajdonjog védelme – 2004/48 irányelv által létrehozott – harmonizált rendszerének egyik elemére. Ez a rendszer túlmegy a tagállamok egyszerű eljárási autonómiáján azáltal, hogy a tagállamokra olyan konkrét kötelezettségeket ró, amelyek tiszteletben tartása – ideértve az eljárási vonatkozásait is – a Bíróság általi felülvizsgálat körébe tartozik, amely meghaladja az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének klasszikus vizsgálati keretét. Az ezzel ellentétes értelmezés megfosztaná a 2004/48 irányelvet annak létjogosultságától, mivel semmit sem adna hozzá a tagállamok azon kötelezettségéhez – amely azokat a tényleges érvényesülés elve

⁶ Végül lásd: 2018. április 17-i Egenberger ítélet (C-414/16, EU:C:2018:257, 71. és 72. pont).

⁷ Lásd a 2004/48 irányelv (1), (8) és (9) preambulumbekzdését.

értelmében egyébként is terheli –, hogy biztosítaniuk kell az uniós jog anyagi rendelkezéseinek hatékony érvényesülését a szellemi tulajdon terén. Nem lenne logikus ugyanis úgy tekinteni, hogy az uniós jogalkotó egy olyan irányelvet képzelt volna el, amely olyan kötelezettségekből áll, amelyek teljes tartalma kiüresíthető a tagállami eljárási szabályok alkalmazásával. A 2004/48 irányelv hatálya egyébiránt önálló, mivel a 2. cikkének (1) bekezdése szerint nem kizárólag az uniós jog szintjén harmonizált szellemi tulajdonjog védelmére, hanem a tagállamok belső szabályozása által előírt jogokra is alkalmazandó. Ez az irányelv tehát nem egyszerűsíthető le az uniós jog által biztosított jogok hatékony védelme általános elvének pusztá megvalósulására, amely a tagállamok eljárási autonómiája keretében csak a vonatkozó különös uniós rendelkezések hiányában alkalmazandó.

28. Ennélfogva, noha a 2001/29 irányelv 8. cikkének (2) bekezdése – kiegészítve és pontosítva e tekintetben a 2004/48 irányelv 13. cikkének (1) bekezdésével – jogot biztosít a sérelmet szenvedett jogosult számára, hogy kártérítési igénnyel élhessen, ez véleményem szerint annak a kötelezettségét is magában foglalja, hogy a belső jogrendszerben olyan mechanizmusokat írjanak elő és alkalmazzanak, amelyek ténylegesen is lehetővé teszik a jogosultak számára, hogy kártérítésben részesüljenek. Míg az ezen irányelvek végrehajtását célzó konkrét eljárási mechanizmusok szabályozása a tagállamok hatáskörébe tartozik, addig azok hatékonysága a Bíróság általi felülvizsgálat körébe esik. Szemben azzal, amit a Bizottság javasol az írásbeli észrevételeiben, ez a felülvizsgálat nem szorítkozik arra a kérdésre, hogy a gyakorlatban nem lehetetlen vagy túlságosan nehéz-e kártérítést elérni, hiszen ennek értékelésére rendszerint a tényleges érvényesülés elve tiszteletben tartására vonatkozó felülvizsgálat keretében kerül sor. Az ezen irányelvekből eredő kötelezettségek tiszteletben tartásának felülvizsgálata az irányelvek konkrét rendelkezéseinek értelmezését teszi szükségessé, figyelemmel azok hatékony érvényesülésére is.

29. Az alapeljárásban a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tételhez fűződő jognak az internet útján történő megsértéséről van szó. Azon jogosultak számára, akik ilyen típusú jogsértések áldozataivá válnak, nehézségbe ütközik a jogsértők azonosítása, illetve azok közrehatásának bizonyítása. Az internet útján elkövetett jogsértések ugyanis nem hagynak maguk után fizikai nyomot⁸, és bizonyos mértékig lehetővé teszik a jogsértő személyek anonimitásának megőrzését. Az egyetlen rendszerint felismerhető jel az az IP-cím, amelyről a jogsértést elkövették. Az IP-cím jogosultjának ilyen azonosításával – még ha pontos is – nem bizonyítható egy meghatározott személy felelőssége, főleg, ha a kérdéses internetkapcsolat több személy számára is hozzáférhető volt.

30. Éppen ezért a nemzeti jogok gyakran írnak elő intézkedéseket a megsértett szerzői jogok jogosultjait terhelő bizonyítási teher enyhítésére. Egy ilyen intézkedés megvalósulhat különösen azon vélelem formájában, amely szerint az internetkapcsolat jogosultja felel az ő IP-címén keresztül elkövetett jogsértésért. Ezek az intézkedések lehetővé teszik a jogosultak azon joga hatékonyságának biztosítását, hogy kártérítést érvényesíthessenek az internet útján elkövetett jogsértések esetén. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információk szerint a német jogrendszerbe – az ítélkezési gyakorlat útján – bevezettek egy ilyen vélelmet.

31. Sem a 2001/29 irányelv, sem pedig a 2004/48 irányelv rendelkezései nem írják elő kifejezetten ilyen vélelem előírásának kötelezettségét. Ugyanakkor, ha ez az intézkedés a nemzeti jog által meghatározott legfőbb eszköz a 2001/29 irányelv 8. cikkének (2) bekezdése által előírt, az elszenvedett kár miatti kártérítés érvényesítéséhez való jog hatékonyságának biztosításához, akkor azt következetes és hatékony módon kell alkalmazni. Ez az intézkedés nem érhetné el a célját, ha túl könnyű lenne megdönteni a vétkesség vélelmét, és ezáltal a sérelmet szenvedett jogosult számára nem maradna más lehetőség, mint hogy az elszenvedett kár miatti kártérítéshez való jogát érvényesítse. Ez a jog így látszólagossá válna.

⁸ Szemben például hamisított áruk értékesítésével.

32. Így mivel a 2001/29 irányelv 8. cikkének (2) bekezdése nem ír elő semmilyen konkrét eszközt a kártérítési igény érvényesítéséhez fűződő jog hatékonyságának biztosítására, ebből véleményem szerint az következik, hogy a létező intézkedéseket következetes és hatékony módon kell alkalmazni. E tekintetben a nemzeti bíróságok legfőbb szerepe a bizonyítékok értékelésében és a különböző szemben álló érdekek súlyozásában rejlik.

33. Következésképpen, ha a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei merülnek fel a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) azon ítélkezési gyakorlatának értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatban, amely az internetkapcsolat jogosultjának felelősségére és kötelezettségeire vonatkozik, akkor azt az értelmezést kell előnyben részesítenie, amely a leginkább lehetővé teszi a szellemi tulajdonhoz fűződő jogok hatékony védelmének biztosítását.

Az alapvető jogok védelme

34. Úgy tűnik számomra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) ítélkezési gyakorlatának alkalmazása során észlelt probléma a családi élet tiszteletben tartásának elvére való hivatkozásban rejlik, amelyre az internetkapcsolat jogosultja azon kötelezettségének korlátozása érdekében kerül sor, hogy információt szolgáltatson arról a személyről, aki elkövethette a szerzői jogok megsértését. Így amikor az internetkapcsolat említett jogosultja megjelöli, hogy rajta kívül más személyeknek is lehetett hozzáférése e kapcsolathoz, nem lesz köteles sem az azonosságukat felfedni, sem pedig további pontosítást tenni rájuk vonatkozóan, mivel egy ilyen kötelezettség a családi szférájába történő indokolatlan beavatkozást jelentene.

35. E tekintetben ki kell emelni, hogy a 2001/29 irányelvet és a 2004/48 irányelvet átültető rendelkezések alkalmazása során a tagállamokat természetesen kötik a Charta rendelkezései is. A magánélet és a családi élet tiszteletben tartásához való jogot a Charta 7. cikke védi. Ugyanakkor a szerzői jogokat érintő jogvitákban a magánélet és a családi élet tiszteletben tartásához való jog összeütközésben állhat a tulajdonhoz való – a Charta 17. cikke által biztosított – alapvető joggal. A szellemi tulajdonjog itt kifejezetten említésre kerül a (2) bekezdésben.

36. A Bíróságnak egyébiránt már lehetősége volt kiemelni, hogy a szellemi tulajdonjog megsértése miatt indított eljárások keretében a felperes tájékoztatáshoz való joga a Charta 47. cikkében biztosított hatékony jogorvoslathoz való jog körébe tartozik, amely így lehetővé teszi a szellemi tulajdonhoz való jog hatékony védelmét.⁹

37. Ilyen esetben, amikor különböző alapvető jogok ütköznek egymással, a nemzeti hatóságoknak és bíróságoknak kell biztosítani az e jogok közötti igazságos egyensúlyt.¹⁰ Az is lehetséges, hogy a különböző alapvető jogok védelméhez kapcsolódó követelmények összhangját az uniós jog szintjén kell – különösen a Bíróság által, e jog értelmezése során – megteremteni.¹¹

38. Ezen összeegyeztetés keretében ügyelni kell az érintett alapvető jogok lényeges tartalmának tiszteletben tartására. A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy a tulajdonhoz, illetve a hatékony jogorvoslathoz való joggal egyaránt ellentétes a banktitokra való hivatkozás lehetővé tétele egy hitelintézet számára a személyes adatok védelméhez fűződő, a Charta 8. cikke által biztosított jog nevében, egy számlatulajdonosra vonatkozó olyan adatszolgáltatás megtagadása érdekében, amely lehetővé tenné a szellemi tulajdonjogok védelmére vonatkozó eljárás megindítását e számlatulajdonos ellen.¹²

9 2015. július 16-i Coty Germany ítélet (C-580/13, EU:C:2015:485, 29. pont).

10 2016. szeptember 15-i Mc Fadden ítélet (C-484/14, EU:C:2016:689, 84. pont).

11 2015. július 16-i Coty Germany ítélet (C-580/13, EU:C:2015:485, 33. pont).

12 2015. július 16-i Coty Germany ítélet (C-580/13, EU:C:2015:485, 37–41. pont).

39. Hasonló érvelést lehetne követni a szellemi tulajdonjog, illetve egyrészt a hatékony jogorvoslathoz való jog, másrészt pedig a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog kölcsönös függősége tekintetében is.

40. Ha az internetkapcsolat jogosultjának – őt a családi életének tiszteletben tartása kapcsán megillető – azon joga, hogy megtagadja az azon személyekre vonatkozó részletes információk közzétételét, akik a szerzői jogok megsértését elkövethették, gyakorlatilag megakadályozná az említett jogok jogosultját abban, hogy kártérítésben részesüljön az elszenvedett kárért, ami egyben e jogosult szellemi tulajdonának lényeges tartalmát sértené. Ilyen esetben a tulajdonhoz való jognak elsőbbséget kell élveznie a családi élet tiszteletben tartásához fűződő joggal szemben. Ugyanakkor, ha a családi életbe történő ilyen beavatkozást elfogadhatatlannak ítélné a nemzeti bíróság, az internetkapcsolat jogosultját kellene felelősnek tekinteni a szerzői jogok megsértéséért. A német jogban látszólag lehetséges egy ilyen másodlagos felelősség.¹³ Az internetkapcsolat jogosultjának felelősségre vonását megelőzően a nemzeti bíróságra hárul annak vizsgálata, hogy nem létezik-e más olyan eljárási eszköz, amely lehetővé tenné a szerzői jogok sérelmet szenvedett jogosultja számára, hogy azonosítsa a jogsértést elkövetett személyeket annak érdekében, hogy kártérítésben részesülhessen.¹⁴

41. Úgy látom továbbá, hogy a Charta két további rendelkezését is figyelembe kell venni az alapvető jogok mérlegelése során.

42. Először is, a Charta 20. cikkéről van szó, amely a törvény előtti egyenlőséget biztosítja. A Bastei Lübbe által az írásbeli észrevételeiben rendelkezésre bocsátott információk szerint ugyanis Németországban az internetkapcsolatok közel 70%-a „családi internetkapcsolat”, azaz használatukra a családon belül kerül sor. Így az internetkapcsolatok maradék 30%-a olyan, amelyet nem ilyen körülmények között használnak, ezen belül bizonyos számú internetkapcsolatnak valószínűleg egyedül élő személyek a jogosultjai. Ha egy internetkapcsolat családi körben való használata megkönnyítené a szerzői jogok megsértéséért való felelősség alóli mentesülést, ez az azon személyek egyenlőtlen bánásmódjához vezetne, akik – mivel egyedül élnek – nem teszik lehetővé más családtagok számára, hogy hozzáférjenek az internetkapcsolatukhoz. Márpedig, amennyiben a családi élet tiszteletben tartása szempontjából a családban élő személyek más helyzetben vannak, mint az egyedül élők, a szerzői jogok megsértéséért való felelősség vonatkozásában nem áll fenn ilyen helyzetbeli különbség. A más családtagokkal való együttélés ténye tehát önmagában nem eredményezi automatikusan az e felelősség alóli mentesülést.

43. Másodsor, a Charta 54. cikke kimondja az általa elismert jogokkal való visszaélés tilalmát. Igaz, hogy ez a cikk elsősorban azon cselekmények ellen irányul, amelyek a Charta által elismert jogokra való hivatkozással valójában az alapvető jogokat támadják és azok semmibe vételét célozzák.¹⁵ A szellemi tulajdonhoz fűződő valamely jog megsértése nyilvánvalóan nem képez ilyen jellegű cselekményt.

44. Ezzel együtt a joggal való visszaélés tilalma régóta részét képezi az uniós jog általános jogelveinek.¹⁶ Ezen elv értelmében a jogalanyok nem hivatkozhatnak visszaélésszerűen az uniós szabályok által biztosított jogokra annak érdekében, hogy abból származóan előnyökre tegyenek szert, anélkül, hogy e szabályok célját ne sértenék.

13 Lásd: a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) 2017. március 30-i Loud ítélete (I ZR 19/16), amelyet az előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek a jelen ügyben való benyújtását követően hozott.

14 Ebben az értelemben lásd: 2015. július 16-i Coty Germany ítélet (C-580/13, EU:C:2015:485, 42. pont).

15 Lásd Woods, L., „Article 54 – Abuse of Rights”, in: Peers, S., Hervey, T. K., Kenner, J. és mások (szerk.), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, Hart Publishing, Oxford–Portland, Oregon, 2014, 1539–1559. o.

16 Egy újabb alkalmazást lásd: 2018. február 6-i Altun és társai ítélet (C-359/16, EU:C:2018:63, 48. és azt követő pontok).

45. Az alapeljárásban M. Strotzer azt állítja, hogy nem tekinthető felelősnek a szerzői jogoknak az internetkapcsolata útján elkövetett megsértéséért, mivel más személyek – tudniillik a szülei – is rendelkeznek hozzáféréssel e kapcsolathoz. Egyébként azt állítja, hogy a szülei semmilyen ismerettel nem rendelkeznek az elkövetett jogsértéshez használt szoftver használatával kapcsolatban, és számítógépük sem tartalmazta azt a művet, amelyet jogellenesen tettek a nyilvánosság számára hozzáférhetővé.

46. A kérdést előterjesztő bíróságra tartozik tehát annak vizsgálata, hogy M. Strotzer nem él-e vissza a családi élet tiszteletben tartásához fűződő joggal azáltal, hogy arra nem annak érdekében hivatkozik, hogy a családtagjait a szerzői jogok olyan megsértéséért való esetleges felelősségtől óvja, amellyel láthatóan semmilyen kapcsolatuk nincs, hanem kizárólag azért, hogy mentesüljön a saját felelőssége alól e jogsértés vonatkozásában. Amennyiben ez a helyzet áll fenn, a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jog nem képezheti akadályát az említett szerzői jogok jogosultjait megillető szellemi tulajdon védelmének.

Véggöveztetés

47. A fentiekre tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Landgericht München I (müncheni I. sz. regionális bíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket az alábbiak szerint válaszolja meg:

Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 8. cikkének (2) bekezdését és a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 13. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azok nem írják elő az internetkapcsolat jogosultjainak a szerzői jogok e kapcsolat útján történő megsértéséért való felelősségére vonatkozó vélelemnek a tagállamok belső jogába történő bevezetésének kötelezettségét. Ugyanakkor, ha a belső jog előír egy ilyen vélelmet az említett jogok védelmére, akkor azt következetes módon kell alkalmazni e védelem hatékonyságának biztosítása érdekében. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 7. cikke által biztosított családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogot nem lehet olyan módon értelmezni, hogy az megfoszsa a jogosultakat az őket megillető szellemi tulajdonjogok – a Charta 17. cikkének (2) bekezdése által biztosított – védelmének valamennyi valódi lehetőségétől.